

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 vtrum aliquem alium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

in malum culpe alicui indirecte, nisi quia potest, & debet obsta-
re, ut ibidem, cum de voluntario tractaretur, dictum est.

Considera ergo quado quis peccat, consilio, auxilio, manifesta-
tione, potest, & tenet impedire furum, rapinam, fraudem, &c.
& dicitur quando tenetur ad restitutionem, & quando non.

Et ne tibi hoc diffi-
cile videatur, author
in littera dicit, qd hoc
solum accidit, quan-
do alicui incumbit
hoc officio, vt patet
ex responsione ad
tertium.

In eodem articulo
in responsione ad se-
cundum, videre potes
primo, quam confor-
me sit dictis auto-
ritatibus, qd in precedenti
articulo de obligatis
ad restituendum re-
spondimus.

Deo namque gene-
raliter nominat hic au-
thor huiusmodi obli-
gatos, scilicet eos, qui
merentur principales
in facto, & eorum, ad
quos res peruenit.

Principales namque
sunt iudices alios, &
quod potest, &c. quia
quod scido potes in
principio responsio-
nis, quod paulo su-
perius de obligatio-
ne multorum di-
ximus. Nam author
secundo loco ponit
obligatos ad resti-
tutionem executores
iustitiae acceptationis
ex precepto alterius.

Super quibus, exage-
ratione, dicitur, ar-
ticulum istum.

In titulo ar. 8. eius-
dem quest. aduer-
te, qd expedit om-
nibus, que de resti-
tutione dicenda sunt,
quod sit restitutio
in primo articulo
de restituendum,
in secundo: quid se
restituendum, in ter-
tio, & quarto: cui
sit restituendum, in
quinto: quis tenet

restituere, in sexto, & septimo: reliquum fuit querere, quado est
restituendum, an scilicet statim, an cum aliquo certo tempore. Et
est ratio dubij, quia sonat preceptum affirmatiuum, cuius natura
est obligare ad executionem quodam tempore.

In eodem articulo aduerte, qd in precepto restitutionis claudis-
tino. Primum est, qd animo no detineatur alienum iniusto do-
mino: secundo est, qd secundum actum exteriorum non deti-
neatur alienum iniusto domino. Primum enim exigitur ad hoc,
ut detinens cesset a voluntate peccandi mutando tam, & delibe-
rando restituere: secundum autem exigitur ad hoc, ut domino sa-
tisfieri. Non enim satisfactum est ei ex deliberatione restituendi,
sed ex hoc, qd redditur ei, quod suum est. Hoc autem secundum
notat ex primo, sicut actus exterior ab habitu virtutis. Et vt in
tertio modo le habet ad actum restitutionis, & ad alios actus virtu-
tis. Nam in multis actibus tam iustitiae, quam aliarum virtutum
circumstantia temporis ita se habet, qd prudentiae determinanda
sunt, vt patet in actibus fortitudinis, & in iudiciis, accu-
sationibus, restitutionibus, & huiusmodi. In restitutione vero
tempus non relinquuntur determinandum prudentiae, sed determi-
natum est ad statim: quia omisso huius circumstantiae contraria-
tur virtuti iustitiae. Nam nisi statim restitutio fiat, detinetur alie-

num iniusto domino, quod est contra iustitiam. Omisso autem
huius temporis, puta, statim in aliis actibus non contrariatur vir-
tuti. Non enim contra iustitiam est, si non statim accuso, si non
statim iudico, si no statim expono me mortis periculo, & huius-
modi, quoniam haec non implicant in se aliquid contrarium vir-
tuti. Quod autem
dicimus, statim resti-
tutionem faciendam,
non dicimus, quod
si in media nocte,
aut inter Missarum
solemnia deliberet
quis restituere, tene-
tur a lectulo surge-
re, aut missam relin-
quere, & restituere:
sed statim dicimus
ferri, quod non dif-
feratur, sed hora ne-
gotio congrua ex-
ecutioni mandatur.
Habet enim resti-
tutio, quatenus aliquid
affirmationis exigit,
vt prudentiae aliquo
modo in sua exhibi-
tione subiaceat. Hac
autem intelligenda
sunt res, & quantum
est ex natura actus,
& virtutis: quod est
dictum, qd haec sunt
vera, vt in pluribus.
Contingit enim in
casibus particularibus
propter impedimen-
ta occurrentia, quod
oportet exterioris re-
stitutionis actum ad
congruum tempus
differre, vt patet in
restitutione deposti-
ti, quando dominus
est furiosus, vel im-
micus patriae.

Ad tertium dicendum, quod
non semper ille, qui non mani-
festat latronem, tenetur ad resti-
tutionem, aut qui non obstat, vel
qui non reprehendit: sed solum
quando incumbit alicui ex officio,
sicut principibus terrae, qui-
bus ex hoc non multum imminet
periculum. Propter hoc enim
potestate publica potiuntur, vt
sint iustitiae custodes.

ARTICVLVS VIIII.

Utrum quis teneatur statim restituere,
an vero possit restitutionem differre.

AD OCTAVVM sic procedi-
tur. Videtur, quod non te-
neatur aliquis restituere statim,
sed potius licite possit restituti-
onem differre. Precepta enim af-
firmatiua non obligant ad sem-
per: sed necessitas restituendi im-
minet ex precepto affirmatiuo:
ergo non obligatur homo ad sta-
tim restituendum.

¶ 2. Praeterea. Nullus tenetur ad
impossibile: sed quandoque ali-
quis non potest statim restituere:
ergo nullus tenetur ad statim
restituendum.

¶ 3. Praeterea. Restitutio est qui-
dam actus virtutis, scilicet iusti-
tiae: tempus autem est vna de cir-
cunstantiis, quae requiruntur ad
actus virtutum: cum ergo alia

agnum detrimentum considerandum quoque esse dixerunt. Mihi
autem distinguendum vt, & dicendum, qd circa extremam neces-
sitate[m] semper loquendo, tripliciter intelligi potest, restitutione[m]
non posse fieri statim sine magno detrimento. Primo, vt detri-
mentum sit magnum, quia res restituenda est magna, & valde
oportuna. Et sic proculdubio, non obstante tali detrimento te-
netur statim restituere: quoniam iste in restituendo tam magnum
in nullo damnificatur, quoniam nihil rei suae perdit: alioquin
melioris conditionis essent, qui magnas fecerunt rapinas, & vlu-
ras, quam qui modicum rapuerunt. Secundo, vt detrimentum sit
magnum ratione lucri cessantis. Verbi gratia, Tenetur mercator
ad restitutionem mille ducatorum. Etsi illos statim restituit, cum
non habeat alios, cum quibus lucraretur, vt vivat conuenienter
secundum statum suum, magnum damnum lucri cessantis incur-
rit. Et propter huiusmodi quoque detrimentum non excusatur
a subita restitutione, sed tenetur proculdubio ad restitutionem
statim. Non enim, vt Richar. & sco. in 15. dist. 4. dicunt, & bene,
licitum est pro stans conseruatione alienum detinere. Et in
promptu ratio est, quia ratio lucri cessantis quandoque licite ha-
betur in rei propriae distractione, vt patet in eo qui non erat, nec
videatur hic venditurus res suas. Nunquam autem habetur in re
aliena, quin potius detinens alienum, tenetur restituere domino

non

di. 17. q. 3.
ar. 2. q. 4. ad
secundum.